

ULUSAL EĞİTİME “AVRUPALILIK” DAMGASI

Kaan TURHAN

Dönemin (1980) Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Gaetano Adornolfi Forum Dergisi'nin 3/79 sayısında yayımlanan "Avrupa Seçim Sonuçları" başlıklı makalesinde: "Unutulmaması gereken konu, önemli olanın şu ya da bu kurululuğun kuvvetlendirdiği değil ancak hepimizin kuvvetle bağlı olduğu 'Avrupa'ya has tipik bir toplum fikrini' geliştirecek dengeli ve önemli adımlar atılıp gelişmenin sağlanmasıdır"¹ Daha 20 Temmuz 1979'da, Avrupa Konseyi Yüksek Öğretim ve Araştırma Bölümü'nce düzenlenen "Güney Avrupa Ülkeleri Yüksek Öğretimde Reform ve Genifleme" konulu Strasbourg'da düzenlenen toplantıda bazı ortak kararlar alınmıştır. Yüksek öğretimde "reform" kapsamında güney ülkeleri için yüksek öğretimin amaçları arasında yer alan şu ortak nokta Avrupa'nın bölgesel yaplanması çerçevesinde arzulan/beklediği sonuca ulaşma noktasında araç olma niteliğini korumaktadır: "Gençleri, toplumsal ve siyasi hedeflerimize göre eğitmek"² AB'de günümüzde eğitimin ulusal egemenlik dışı bir düzlemde ele alınmasının bafı hazırlayıcılarının siyasi ve toplumsal yeni düzen gereksinimleri üstlenmiştir. Siyasal strateji açısından koşullar eğitimin ulusal olmaması; tam tersine, eğitimin ulusal bünyeden arındırılarak "Avrupalılık üst kimliğini" benimsetme yaklaşımı doğrultusunda "gençleri toplumsal ve politik hedeflere göre eğitmeyi" öngören bir çerçeveye oturtulması zorunluluğunu duyurmuştur.

25 yıl öncesinde tasarlanan "Avrupa'ya has tipik bir toplum fikri" günümüzde Avrupa Birliği üyesi devletlerin yurttaşlarının AB'nin kararlarına ulusal kararları yenilemeleri yönündeki kararlılıklarını göstermeleriyle gerçekleştirilmesi güç bir sürece girmiştir. Yurttaşlar AB kararlarına güvenmemekte ve birincil yasama alanları-

na dokunan düzenleyici mekanizmanın ulusal hükümetlerin olması üzerinde vurgularak durmaktadırlar. Yurttaşların bu kararlılığı, AB'yi, gelecek tasarımı içinde olan ulusallığı, törpüleme açısından uygulanabilir politikalar üretmeye itmiştir. Bu törpüleme sürecinin temel belirleyicisinin de eğitim olması kuşkusuzdur. Yetilecek kuşakları çarpıtılmış tarih bilgisiyle, içi boşaltılmış kavramların vurgulanmasıyla örnek, geleceğin 'ulusal olmayan' Avrupa bölgesel yapılanmasının dokusunu oluşturan ve ulusal değerlerin yitirilmesiyle yapay Avrupalılık kimliğinin oluşmasının kaçınılmazlığı gündeme gelecektir. Sözü ettiğimiz dokunursa; bilginin olağan üstü aktığı, sınır tanımayan bir biçimde etkileşimlerin sürdüğü dünya topluluğunda komflu devletleri etkileyeceği kuşkusuzdur.

AB'nin eğitim üzerinden bölgesel gücünü artırma çabalarının, Avrupa'ya has tipik bir toplum fikrinin yayılma geçirilmesinin, gençleri toplumsal ve siyasi hedeflere göre eğitmenin ifadesi olan: AB Eğitim ve Gençlik Programları Türkiye'ce de kabul edilmiştir. AB Eğitim ve Gençlik Programları çerçevesinde Socrates, Erasmus, Leonardo, Gruntvig, Youth vd. programları kapsamlarına göre Türk okullarında uygulamaya başlanmıştır. Bir çok sivil toplum örgütü, bilinçli ya da bilinçsiz öğrenciler ve öğrenciler; AB Eğitim ve Gençlik Programları'nın uygulanması sürecinde etkin biçimde çalışmaktadırlar. AB'nin programları için öngördüğü koşullar arasında: her ülkede programların uygulanmasıyla, yürütülmesiyle, hazırlanmasıyla, stratejileri saptanmasıyla, AB'ye belirli sürelerde rapor vermekle görevli/sorumlu "ulusal ajans" kurulması vardır. Türkiye'deki ulusal ajansla Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde kurulmuştur.

AB Eğitim ve Gençlik Programları'na

yüklenen iflev sürekliliğini koruyan ve sindire sindire sömürülen Türkiye'nin üst kimliği olan Türklük yerine, yapay Avrupa-llık kimliğinin benimsenmesini sağlamak yönünde devreye sokulmuştur.

AB'nin Eğitimden Beklentileri

"AB eğitim politikası başlangıcından bu yana iflendimeyle (istihdam) çok sıkı bağ kuran ve iflendirme temeline dayalı bir politika" olarak da değerlendirilmektedir. "Her alanda rekabetin yaşandığı, 21. yüzyılda tüm bu hedeflerin eğitim olması zorunlu şartlar, mümkün değildir. Çifte o nedenledir ki birliğin kurulmasının ilk yıllarında ilk gereksinim duyulan eğitim olması ve ilk direktif de eğitim alanında çıkarılmıştır. Birlik felsefesi, ekonomik, toplumsal, kültürel ve çok yönlü birleşmeyi öngördüğünden farklı sorun, ekonomik ve diğer konular olan üye devletlerin birlik anlayışında birleştirilmesi gereklidir. Bu halıyla bakıldığında AB eğitim politikası, bir yandan 21. yüzyılın değerlerinin yaratılmasında, diğer yandan AB'nin ekonomik, toplumsal, ekinsel, siyasal ve çok yönlü bütünleşmesi ve küresel güç oluşturma hedefi için çok farklı boyuta sahiptir. Bunlar: 1. Evrensel nedenlere dayalı hedefler, 2. Birlik felsefesine dayalı hedefler olarak iki temel yaklaşımla biçimlenmektedir.

1. Evrensel Nedenlere Dayalı Hedefler: 21. yüzyılın en büyük tehdidi olan ifsizlik AB için de en önemli ve öncelikli savaşım alanlarından biri olmuştur. İfizziliğin AB'nin öncelikli sorunlarından olması, iflendirimin temel önceliklerden biri olmasında ve ortak politika olarak benimsenmesinde etkili olmuştur. Bunu AB'nin yasal temellerine zaman içinde eğitimin ve iflendirimin kazandığı ayrı-llıktan da izlemek olanaklıdır. Döfl dinamikler açısından bakıldığında, uluslar arası rekabetin etkileri ve AB'nin bir taraftan kendi içinde güçlü bir birlik, dünya üzerindeyse güçlü bir ekonomik ve siyasal aktör olarak yer almak istemektedir.

2. Birlik Felsefesine Dayalı Hedefler: AB'nin kurulduğu Anayasası çok kültürlü ve çok dilli bir Avrupa öngörmektedir. (Buraya dikkat! K.T.) Bunun temel ne-

deni birlik içinde benzer noktalar artmaktadır. Zira var olan durumda birlik anlamında farklı noktalar benzer noktalardan daha fazladır. Bu edenle birlik içindeki tüm devletler, doğal olarak tüm AB vatandaşları, öyle bir araya gelmelidir ki, hem bir bütün olmalı, hem farklı diller, kültürler korunmalı ve geliştirilmeli, vatandaşların birbirlerini daha fazla tanımaları sağlanmalıdır. Bu noktada AB eğitim politikası çok önemli bir eylem alanı haline gelmektedir ve eğitim politikasından beklentiler her geçen süreçte daha da artmaktadır. Eğitim politikası her iki hedefi de gerçekleştirmezse çok büyük bir tehlikenin ortaya çıkma olasılığı vardır. Zira birlikten beklenen, pozitif sinerjidir. Tek bir ulus olarak elde edilenden birlik içinde çok daha fazlasının elde edilmesi önemlidir. Diğer AB eğitim politikası birlik vatandaşların aynı hedefe farklılıklar da gözeterek yönelmezse negatif sinerjinin oluşması kaçınılmaz görünmektedir. Bu nedenle AB bir yandan evrensel nedenlerle ortaya çıkan ifsizlik gibi sorunları çözme hedefini, diğer taraftan birlik felsefesine dayanan bütünleşme hedefini gerçekleştirmek için eğitimin her aphasında "Avrupa Boyutu" getirmektedir. Bu terimle ifade edilen de bu iki hedefin gerçekleştirilmesidir. Amaç farklılıklar korumak ama aynı zamanda birlik içinde "bir" olabilmektir.

Avrupa Birliği hem birinci boyuttaki hedefleri, hem ikinci boyuttaki hedefleri için eğitim programları geliştirmiştir. Bu programlar, üye devletler (programlara katılan aday ve diğer devletler) arasındaki ilişkileri geliştirmek, iflendirme sorunlarının çözümü ve birliğin bütünleşmesine hizmet etmektedir.³

Tüm AB eğitim izlenceleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Bütün bu AB eğitim izlencelerinin hedefi de iyi eğitim ve ortak kültürle donatılmış bir "Avrupalı" kimliğine ulaşmaktır.⁴

Çağcıl toplu durumda, kolektif bir Av-

rupal›lık›tan söz etmek olanaks›zd›r. Avrupa›lık› sonradan olufl›turulan yapay bir kavram›d›r. Osman›l› dönemi yay›nc›lar›ndan ve yazarlar›ndan olan Tüccarzâde (brahim Hilmi'nin de belirttiği gibi Avrupa Helen ve Roma uygarlıklar›n›n üzerine kurulmufl›tur. Hristiyanlı›k sonradan bu temelin üzerine inşa edilmiş bir unsurdur. Yay›lmac›lık sermayesiyle gelirken aynı zamanda kültürünü, dinini, geleneklerini, göreneklerini de beraberinde getirmektedir. Ancak Avrupa'n›n önceliği Türklük kimliğidir. "Avrupa kimliğinin bir anlamda kurucu öğesi, birleştirici unsuru olarak Türk karş›tl›đ› merkezi bir önem teşkil etmekte" ve bu temel olufl›mumun yalnızlığ›n›n olmad›đ›; Asyal›lar, Ruslar, Persler 20. yy. başlar›nda Çingenerler ve Yahudiler günümüzde Japonya ve ABD karş›tl›đ›n›n Avrupa›lık kimliğini pekiştiren öğelerin var olduğu gerçeğinden anlafl›lmaktadır. Avrupa, d›ř›ndaki kültürel değerlerin hiyerarşlık yap›s›na vurgu yaparken, hiyerarşlinin baş›nda, kapsayan olarak, Avrupa›lık kimliğinin olduğu yaklaşım›n› geliştirme konusunda da çekincesizdir. Avrupa'n›n yakın tarihi insan haklarına ayk›r› eylemliliklerle örülmüştür. Avrupa, uluslar›n/toplumlar›n gereksinimlerinin birbirinden farklı olduğunu; kendi kültürüne sorgulamaks›z›n kabul ettiği olgular›, diğer kültürler üzerinde de uygulanabilirliği yönündeki gerçeğ d›ř›lığ›; insan haklar›n›n evrenselliği ve evrensel insan haklar› üzerinden olufl›turduğu politikalar›n temelinde "insan haklar› projelerinin yaşlayan somut insan› ve kültürleri esas alarak adil" olabileceği gerçeğini bilinçli bir biçimde göz ard› etmesi "kendi suç envanterinin tarihe gömülmesi meflruiyeti" aç›s›ndan önemlidir.⁵

AB Eğitim ve Gençlik Programlar› AKP hükümetinin körükörünelik içinde Bat›c›lığ›yla ilifkilendirildiğinde eğitimin ulusall›đ›na ilifkin kayg›lar›n yokluğu daha bir pekişmektedir. Biz istediğimiz kadar Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün flu sözlerini yol gösterici belleylim, bu büyük stratejiyi uygulayacak ulusal bir iktidar olmad›đ›ndan umars›zlığ›m›z baş›r›m›z da derin bir yara olarak kalacaktır: "...öyle bir program izlemek zorunday›z ki, o

program ulusumuzun bugünkü durumuna, toplumsal yaşlam gereksinmesine, çevrenin kofullar›na ve yüzy›l›n gereklerine tümenden uygun ve denk olsun... Yüzy›llardan beri ulusumuzu yöneten hükümetler öğretimin ve eğitimin genelleşmesi isteğini gösteregelmişlerdir. Ancak bu isteklerine varmak için (Doğuyu ve Bat›y› taklitten kurtulamad›klar›ndan), sonuç ulusun bilgisizlikten kurtulamamas›na varm›ft›r. Bir yandan bilgisizliği gidermeye uğraşırken, bir yandan da ülke çocuklar›n› toplumsal ve iktisadi yaşlamda etkili ve yararlı k›labilmek için en gerekli olan ilksel bilgiyi eylemli bir biçimde vermek, eğitim ve öğretim yöntemimizin temelini olufl›turmaktadır. Yetiflecek o çocuklar›m›za ve gençlerimize, görecekleri öğrenimin s›n›r› ne olursa olsun, en önce ve her fleyden önce Türkiye'nin bağ›ms›zlığ›na, kendi benliğine ve ulusal geleneklerine d›şman olan bütün öğelerle savaşmak gereği öğretilmelidir. Uluslararası durumuna göre, böyle bir savaşman›n gerektirdiği ruh öğeleri ile k›flandıfl› olmayan bireylere ve bu bireylerden olufl›muş toplumlara yaşlam ve bağ›ms›zlı›k yoktur." (1 Mart 1922'de TBMM)

AB'nin eğitimle emperyal güç art›ma stratejisini gerçeğeştirme yönünde çabas› kesindir. Ve denilebilir ki: "...dünyan›n sayg›n ve güçlü devletlerinin bilim adına izledikleri yol, yalnızca Ayd›nlanma devriminin parlak, rasyonel ve görünür olgular› üzerinde değil, aynı zamanda "ilkel" diye nitelenen, etnik, dinsel metaforlarla yoğrulmuş, ç›plak güç savaşmlar›yla biçimlenmektedir."⁶

D›PNOT

1 Bkz. Gaetano Adinolfi, "Avrupa Konseyi ve Avrupa Topluluğu", Avrupa Konseyi Dergisi, 1980/1. Ss. 16 – 17.

2 Bkz. Prof. Dr. Emel Doğramacı, "Güney Avrupa Ülkelerinde Yüksek Öğretim", Avrupa Konseyi Dergisi, 1980/2, Ss. 15 – 16.

3 Bkz. Dr. Fatma Serbest, "Avrupa Birliği Müktesebatının Türkiye'nin Eğitim Politikasına Yansımaları", Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 12, Yaz – 2003, Ss. 30 – 31.

4 Bkz. Melik Yayan, "AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti", Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 158, Bahar – 2003.

5 Bkz. Çetin Güney, "Avrupa Kültürüyle AB İdealinin İmkan-

sız Birlikteliği", örütbağ adresi için bakınız: http://www.avsam.org/turkce/analizler/analizler/23_analiz.htm

6 Bkz. Ar. Gör. Dr. Mert Gökırmak, "Bilgi, İktidar ve Üniversite", Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,